

Наукові перспективи
Видавнича група

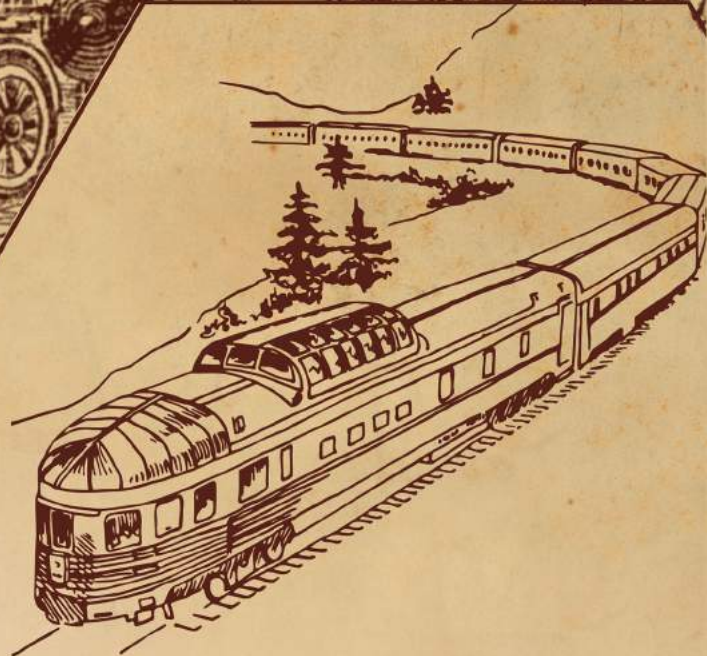
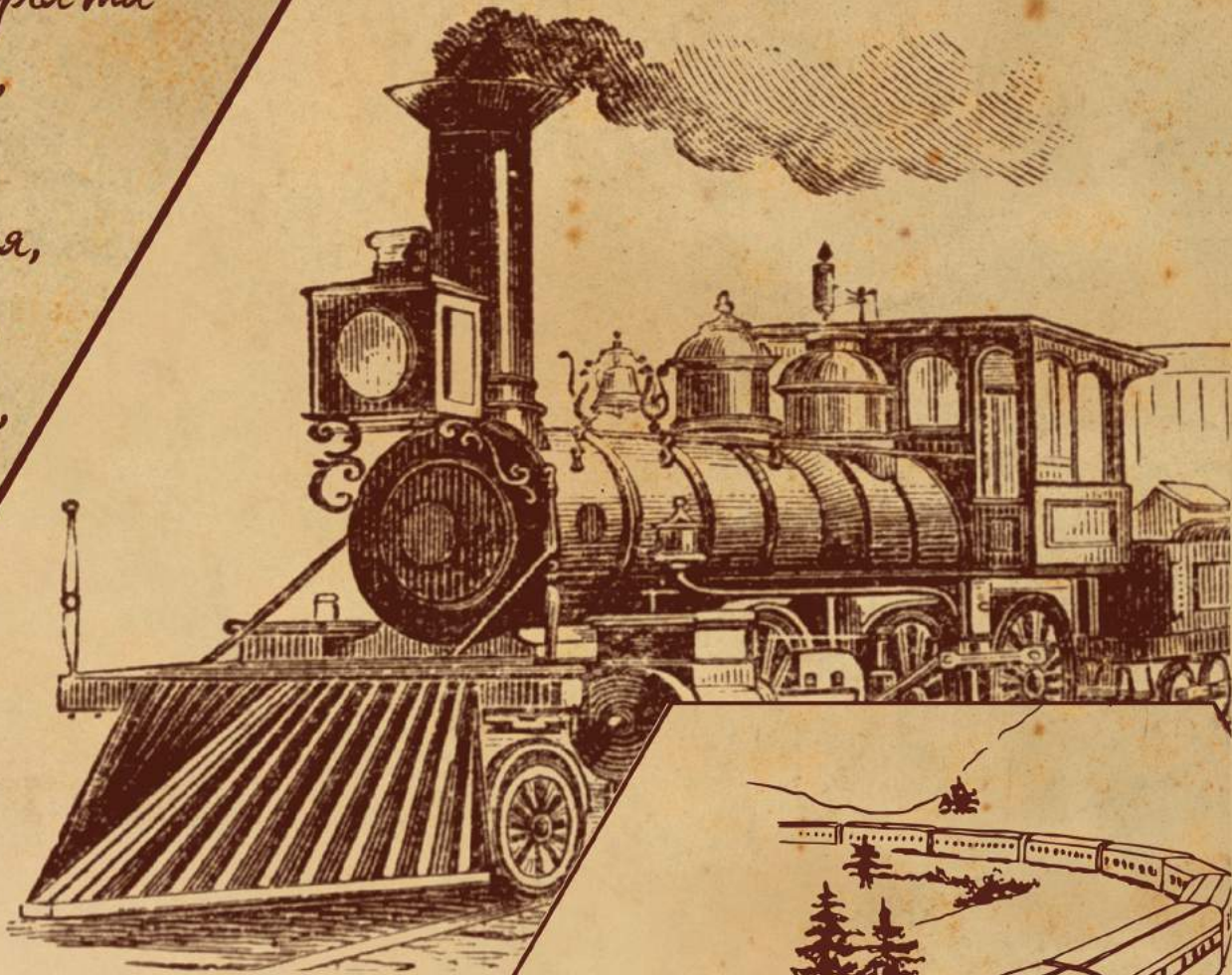

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ У СУЧАСНІЙ
НАУЦІ

№9 (15)

2023

*Серія: історія та
археологія,
державне
управління,
економіка,
педагогіка,
техніка,
право*

*Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея
докторів наук з державного управління»
Громадська організація «Асоціація науковців України»
Науковий парк Національного Авіаційного Університету*

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Актуальні питання у сучасній науці»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка»,
Серія «Державне управління», Серія «Техніка»,
Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 9(15) 2023

Київ – 2023

*Public Scientific Organization «Ukrainian Assembly of
Doctors of Sciences in Public Administration»
Public Organization «Association of Scientists of Ukraine»
Scientific Park of the National Aviation University*

within the work of the Publishing Group "Scientific Perspectives"

«Current issues in modern science»

*("Pedagogy" Series, "Law" Series, Economy Series,
"Public Administration" Series, "Technology" Series,
"History and Archeology" Series)*

Issue № 9(15) 2023

Kyiv – 2023

«Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2023. № 9(15) 2023. С. 951.

Свідоцтво про державну реєстрацію Серія Серія КВ № 25116-15056Р.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із права (спеціальність - 081 Право), економіки (спеціальність - 051 Економіка), педагогіки (спеціальність - 014 Середня освіта) та державного управління (спеціальність - 281 Публічне управління та адміністрування).

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2023 № 185 журналу присвоєно категорію "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія)

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 11.09.2023, № 3/9-23).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), Міждержавної сілдьї інженерів консультантів, громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Журнал публікує оригінальні дослідницькі та оглядові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів державного управління, права, економіки, історії, педагогіки, техніки для їх інтеграції у європейський, світовий науковий простір. Цільова аудиторія: науковці, працівники вищих навчальних закладів та наукових інституцій, здобувачі вищої освіти, а також фахівці тематики журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Scopus (IS), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор: Дачій Олександр Іванович — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Балабасва (Дорошенко) Катерина Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Закієв Іслам Муса-Оган - старший науковий співробітник кафедри підтримання льотної придатності авіаційної техніки Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Іванченко Євгенія Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ігнатів Сергій Ромуальдович - доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- Кавіліна Ганна Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)

- Кардаш Оксана Любомирівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Карускевич Михайло Віталійович - доктор технічних наук, професор, професор кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Катеринчук Іван Степанович - доктор технічних наук, професор кафедри телекомунікаційних та інформаційних систем Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Кінзерявий Василь Миколайович — кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- Ковтун Владислав Юрійович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Корченко Анна Олександрівна — доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Корченко Олександр Григорович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шушника (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Крижина Наталія Павлівна – доктор наук державного управління, професор, Заслужений лікар України, директор Навчально-Наукового медичного інституту Київського міжнародного університету (Київ Україна)
- Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (Київ, Україна)
- Маслак Тетяна Петрівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методикі її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- Новак-Каляєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПрН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Орлова Наталія Сергіївна — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)

- Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- Сапожніков Станіслав Володимирович - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля (Дніпро, Україна)
- Сидоренко Вікторія Миколаївна —асистент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Сирник Ярослав - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
- Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- Соцілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Терещенко Юрій Матвійович — доктор технічних наук, професор, лауреат Державної премії в області науки і техніки України, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- Хохлачова Юлія Євгенівна — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Якущенко Олександр Сергійович — кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

- Бельдій А.О., Волошина О.В., Пінаєва О.Ю.** 662
ФУНКЦІЇ ДЕОНТОЛОГІЧНОГО КОМПОНЕНТУ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР
- Біланюк В.І., Котик Л.І.** 673
ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ЯК ОБ'ЄКТ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ГЕОГРАФІЇ (НА ПРИКЛАДІ ОПІІ СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ГЕОГРАФІЯ) ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Вишневська Г.П.** 687
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВЧИТЕЛІВ
- Губенко І.Я., Василенко І.О., Починок Т.О., Маруш І.В.** 698
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ
- Качмар О.В.** 705
ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ
- Коробко Ю.В., Остапко Л.О., Бровата О.Б., Дорошенко Т.М., Ільченко О.В.** 718
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
- Корольова Н.Л., Оверчук О.В., Пабат М.А.** 730
ІНТЕНСИВНЕ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ФІЛОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА В УМОВАХ ЗБІЛЬШЕННЯ ВПЛИВУ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ОСВІТНІ ПРОЦЕСИ
- Кукса Н.Г.** 743
ВПРОВАДЖЕННЯ ГРУПОВОГО НАВЧАННЯ СЕРЕД СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»
- Мамчур О.І., Ванда І.В., Котик Л.І.** 752
АКТУАЛЬНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНИ “РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ СВІТУ” В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СЕРЕДНЬОЇ І ВИЩОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ

- Марущак О.В., Зузяк Т.П., Соловей В.В., Кізім С.С.** 770
*СИНЕРГІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЗАСОБІВ
НАЦІОНАЛЬНОГО ОРНАМЕНТУ У ФОРМУВАННІ ЕСТЕТИЧНИХ
УЯВЛЕНЬ ФАХІВЦІВ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВА*
- Миколайко В.В., Величко С.П.** 782
*ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ
ІКТ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС З ФІЗИКИ*
- Олексін Ю.П., Цецик С.П., Цецик Я.П.** 798
*ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
УЧНІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ «ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ»*
- Павлюк В.І., Бондар Г.О.** 808
*ПІДГОТОВКА СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В
УМОВАХ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ*
- Рижанова А.О.** 816
*СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З МОЛОДДЮ З
ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ У ВОЄННИЙ ТА ПОСТ
ВОЄННИЙ ЧАСИ*

СЕРІЯ «Історія та археологія»

- Візер С.О., Двірна К.П.** 827
*ІДЕЯ ЦЕРКОВНОЇ ЄДНОСТІ В РУСЬКОМУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОМУ
СЕРЕДОВИЩІ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ 20-Х РОКІВ XVII СТ.*
- Кугутяк М.В., Єгрешій О.І., Королько А.З.** 840
*ПИСЕМНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ МІСІОНЕРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА ІСУСА У ЛЬВІВСЬКІЙ
АРХІДІЄЦЕЗІЇ (XIX – ПОЧАТОК XX СТ.)*
- Лазуренко В.М.** 854
*АГРАРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ В РОКИ
НЕПУ (1921– 1929 рр.) ЗА МАТЕРІАЛАМИ СТУДІЙ
КРАЄЗНАВЦІВ ЧЕРКАЩИНИ*
- Маслюк О.Г.** 871
*ФОРМУВАННЯ ІДЕОЛОГІЧНИХ ФУНКЦІЙ РАДЯНСЬКОГО
КІНЕМАТОГРАФУ В ЗАВЕРШАЛЬНИЙ ПЕРІОД ДРУГОЇ
СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1943–1945 РР.)*

УДК [378.4.016:91](477)

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-9\(15\)-673-686](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-9(15)-673-686)

Біланюк Володимир Іванович кандидат географічних наук, доцент, Декан географічного факультету, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. П. Дорошенка, 41, м. Львів, 79007, тел.: (032) 239-43-93, <https://orcid.org/0000-0003-4472-8637>

Котик Любов Іванівна асистент кафедри економічної і соціальної географії імені професора Олега Шаблія, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. П. Дорошенка, 41, м. Львів, 79007, тел.: (032) 239-43-93, <https://orcid.org/0000-0001-5046-2287>

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ЯК ОБ'ЄКТ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ГЕОГРАФІЇ (НА ПРИКЛАДІ ОПІ СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ГЕОГРАФІЯ) ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Проведення освітнього менеджменту є вимогою часу та зумовлено формуванням світового ринку освітніх послуг. Аргументовано важливість його впровадження у сфері географічної освіти, особливо на рівні розробки та введення в освітній процес закладів вищої освіти освітньо-професійних програм. Означено, що програми повинні містити не лише набір загальних і фахових компетентностей та програмних результатів навчання, але й відображати у своїй структурі виклики соціально-економічної, воєнно-безпекової реальності.

Узагальнено напрацювання педагогів і суспільно-географів з проблематики укладання та аналізу чинних освітньо-професійних програм з предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) першого і другого рівнів вищої освіти. Резюмовано, що за загальної схвальної оцінки змісту й структури освітньо-професійних програм, їх типовості й подібності у блоці загальних і фахових компетентностей набуття яких передбачено програмами, проблемним моментом є відсутність затвердженого Стандарту з спеціальності.

Означено, що нормативними документами, які регламентують структурні зміни в освітньо-професійній програмі «Середня освіта (Географія)» другого (магістерського) рівня вищої освіти є «Професійний стандарт вчителя» (2020) та «Проект Стандарту вищої освіти з спеціальності 014 Середня освіта» (2023). Також доцільно враховувати рекомендації означені в «Хартії географічної освіти» (2016), «Концепції розвитку педагогічної освіти» (2018), «Візії освіти України» (2023).

Детально проаналізовано структурні зміни освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія)» другого (магістерського) рівня вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка. Наголошено на кількісних і якісних змінах в програмі, зумовлених як розробкою нового проєкту стандарту (загальні, фахові, предметні компетентності та програмні результати навчання) так і вимогами ринку (впровадження інноваційних технологій в процес навчання) та суспільними викликами (безпекові аспекти, кліматичні зміни). Наголошено на збалансованому наборі освітніх компонентів (педагогічні, предметні) нормативного блоку, особливе місце в якому відведено практикам. Детально схарактеризовано блок вибіркових освітніх компонентів та трансформацію їхнього набору і змісту у напрямку україноцентризму. Укладено типологічну схему освітніх компонентів (географічні (предметні), фахові (педагогічні), інтегральні) програми.

Означено виклики подальшого розвитку освітньо-професійної програми, з-поміж яких наголошено на втраті інтересу до педагогічної професії вчителя-географії, обмеженням представлення географії у концепції НУШ, комунікативному розриві між вищою та середньою школою

Ключові слова: освітній менеджмент, географія, освітньо-професійна програма, середня освіта, географія, освітні компоненти.

Bilanyuk Volodymyr Ivanovych Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor, Dean of the Faculty of Geography, Ivan Franko National University of Lviv, P. Doroshenko St., 41, Lviv, 79007, tel.: (032) 239-43-93, <https://orcid.org/0000-0003-4472-8637>

Kotyk Liubov Inanivna Lecturer Oleh Shabliy Department Economic and Social Geography, Ivan Franko National University of Lviv, P. Doroshenko St., 41, Lviv, 79007, tel.: (032) 239-43-93, <https://orcid.org/0000-0001-5046-2287>

**EDUCATIONAL PROGRAMME AS AN OBJECT OF
EDUCATIONAL MANAGEMENT IN GEOGRAPHY (ON THE
EXAMPLE OF THE PROGRAMME SECONDARY EDUCATION
(GEOGRAPHY) OF THE SECOND (MASTER'S) LEVEL OF HIGHER
EDUCATION)**

Abstract. The implementation of educational management is a requirement of the time and is conditioned by the formation of the global market of educational services. The importance of its implementation in the field of geographical education, especially at the level of development and introduction of educational and

professional programmes into the educational process of higher education institutions, is argued. It is noted that the programmes should contain not only a set of general and professional competencies and programme learning outcomes, but also reflect the challenges of socio-economic, military and security reality in their structure.

The article summarises the achievements of teachers and social and geographers on the issues of compiling and analysing existing educational and professional programmes in the subject speciality 014.07 Secondary Education (Geography) of the first and second levels of higher education. It is summarized that with a generally positive assessment of the content and structure of educational and professional programmes, their typicality and similarity in the block of general and professional competencies, the acquisition of which is provided by the programmes, the problematic point is the lack of an approved Standard in the speciality.

It is determined that the regulatory documents governing structural changes in the educational and professional programme «Secondary Education (Geography)» of the second (master's) level of higher education are the «Professional Standard of the Teacher» (2020) and the «Draft Standard of Higher Education in the specialty 014 Secondary Education» (2023). It is also advisable to take into account the recommendations outlined in the «Charter of Geographical Education» (2016), «Concept of Teacher Education Development» (2018), «Vision of Education of Ukraine» (2023).

The structural changes in the educational and professional programme «Secondary Education (Geography)» of the second (master's) level of higher education at the Ivan Franko National University of Lviv are analysed in detail. The quantitative and qualitative changes in the programme are emphasized, due to the development of a new draft standard (general, professional, subject competencies and programme learning outcomes), as well as market requirements (introduction of innovative technologies in the learning process) and social challenges (security aspects, climate change). The author emphasises a balanced set of educational components (pedagogical, subject) of the regulatory block, with a special place given to practices. The block of elective educational components and the transformation of their set and content in the direction of Ukraine-centrism are described in detail. A typological scheme of educational components (geographical (subject), professional (pedagogical), integral) programmes is drawn up.

The challenges for the further development of the educational and professional programme are outlined, including the loss of interest in the teaching profession of geography teacher, the limited representation of geography in the NUS concept, the communication gap between higher and secondary schools.

Keywords: educational management, geography, educational and professional programme, secondary education, geography, educational components.

Постановка проблеми. Провадження освітнього менеджменту є вимогою часу та зумовлено формуванням світового ринку освітніх послуг, де заклади освіти конкурують між собою за потенційного здобувача освіти, кваліфікованого науково-педагогічного працівника, освітнього менеджера, стейкхолдера, мецената тощо. Будучи залежним від ринку праці, освітній ринок за ефективного провадження освітнього менеджменту та влучних освітніх інвестицій відкриває нові ніші для працевлаштування, бізнесу, інновацій, виступає у ролі змінотворця на ринку праці.

Вагоме місце у цьому процесі відіграють чинні освітньо-професійні програми другого (магістерського) рівня вищої освіти. Вони є віддзеркаленням запиту ринку праці в освітньому просторі, квінтесенцією освітньо-наукової діяльності закладу освіти, інноватором майбутніх соціально-економічних, безпекових змін у державі. Особливо гостро це питання постає в освітньому просторі України, який зазнає катастрофічних освітніх втрат у результаті російсько-української війни. На часі дослідження трансформації змісту освітньої-професійних програм (ОПП) закладів освіти та відображення у їхній структурі викликів соціально-економічної, воєнно-безпекової реальності.

Не залишається осторонь цього процесу й географічна середня освіта, яка у закладах вищої освіти представлена ОПП Середня освіта (Географія).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміни ОПП Середня освіта (Географія) як першого (бакалаврського) так і другого (магістерського) рівнів вищої освіти у різні часові періоди досліджені географами-освітянами і педагогами.

Д. Мальчикова, Р. Молікевич, О. Захаров, У. Борис (2022) детально проаналізували 35 ОПП першого (бакалаврського) рівня спеціальності 014 Середня освіта, за предметною спеціалізацією географія, навчання за якими провадиться у закладах вищої освіти України [1]. Вчені встановили: монопрограми користуються більшою популярністю серед здобувачів освіти, аніж програми з кількома спеціалізаціями, що поєднуються з географією (біологія, краєзнавча робота, економіка, англійська мова) [1, с. 64]; заклади освіти, які «концентрують більше 60% контингенту здобувачів, і відповідно, мають найбільший вплив на формування «обличчя» вчителя географії в українській школі» [1, с. 64]; більшість загальних компетентностей є спільними для всіх проаналізованих ОПП, «разом з цим, в окремих ОП до їх переліку додані такі, що розкривають унікальність освітніх програм з точки зору їх професійної приналежності» [1, с. 65]; «фахові компетентності і програмні результати навчання, не дивлячись на їх значну кількісну розбіжність, мають спільні риси і загалом реалізують пропорційно 3 напрямки підготовки вчителя географії: педагогічна, предметна географічна і методична

підготовка» [1, с. 65]; «в освітніх програмах, де географія є єдиною предметною спеціальністю, кількісний розподіл між обов'язковими компонентами предметного та педагогічного спрямування в середньому знаходиться на рівні 75% і 25%» [1, с. 67]; загальна послідовність вивчення освітніх компонентів є спільною в усіх ОПП — «спочатку вивчаються дисципліни, які забезпечують базове розуміння фізичної та соціально-економічної географії, а далі за принципом «від загального до окремого» [1, с. 68]. З проблемних моментів, автори наголосили на необхідності, «зважаючи на значущість географії у контексті її непересічної ролі у формуванні національної свідомості, ідентичності, розуміння витоків незалежності України і її місця у європейському і світовому просторі, а також потреб повоєнної відбудови України» затвердження Стандарту вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта, а відповідно означення фахових і предметних компетентностей [1, с. 70].

Вичерпний аналіз компетентностей (загальних, фахових) в ОПП Середня освіта (Географія) закладів освіти України здійснив О. Захаров [2]. Він означив, що усі ОПП мають десять спільних загальних компетентностей, які «включають основні «м'які» навички (soft skills), необхідні для якісного навчання та подальшої професійної діяльності» [2, с. 16].

Д. Мальчикова (2018) проаналізувала проблеми географічної освіти у середній школі та їхнє розв'язання у трансформації професійної підготовки вчителів географії, запропонувала наповнити ОПП сучасними викликами, які стоять перед людством, зокрема означені у «Порядку денному для сталого розвитку до 2030 р.» [3], наголосила, що: «освітні реформи останніх років викликають значне занепокоєння, оскільки зміст і тривалість географічних компонентів середньої освіти постійно зменшується» [3, с. 226].

Аспекти освітнього менеджменту у сфері підготовки майбутніх бакалаврів предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) розкриті в аналітичній доповіді авторства Л. Лук'янова, М. Вовк, С. Соломаха, Ю. Грищенко (2023) [4]. Учені виділили деструктивні кількісні зміни — «зменшення кількості кредитів на практичну підготовку бакалаврів» [4, с. 35], конструктивні якісні зміни — «введення психолого-педагогічних дисциплін ... [..], що підтверджується переліками варіативних освітніх компонентів; посилення уваги до диференційованого підходу проведення різних видів практик» [4, с. 35]; навели приклади практичної підготовки майбутніх педагогів у розвинених державах світу (Велика Британія, Німеччина, Канада, США, Фінляндія, Швеція) [4, с. 45-48].

Загальні підходи до розробки освітніх програм підготовки магістрів педагогічної спеціальності розкрили С. Нестуля, Н. Кононець (2020) [5].

Окремі аспекти актуальності освітніх компонент в ОПП Середня освіта (Географія) другого (магістерського) рівня вищої освіти розкрили В. Біланюк (2023) [6, 7], Л. Котик (2023) [6-8].

Мета статті. Розкрити виклики освітнього менеджменту в географії у сфері реалізації освітнього процесу у вищій школі, проаналізувати змістові та структурні трансформації ОПП Середня освіта (Географія) другого (магістерського) рівня вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка, означити траєкторію вдосконалення ОПП у контексті візії освіти України.

Виклад основного матеріалу. Дослідження еволюції змісту й структури ОПП, разом з процесом їхнього започаткування та оцінки конкурентоспроможності на освітньому ринку й ринку праці є прикладною складовою освітнього менеджменту. Особливістю її реалізації є: «необхідність реагування як на глобальні так і на місцеві виклики, шляхом змін у навчальних програмах, педагогічних практиках, практиках оцінювання» [6, с. 144].

Головним нормативним документом, який регламентує розробку ОПП з спеціальності 014 Середня освіта є Стандарт. Наразі в Україні наявний тільки «Проект Стандарту вищої освіти з спеціальності 014 Середня освіта» (2023) [9], який перебуває на обговоренні громадськості. Він містить сім загальних і вісім фахових компетентностей набуття яких має відбутися у процесі засвоєння ОПП. Окремо у «Проекті Стандарту...» виокремлено компетентності предметних спеціальностей — для «Географії» їх означено сім: від «ПК1. Здатність усвідомлювати та інтегрувати концептуальні природно-географічні, суспільно-географічні, картографічні, психолого-педагогічні знання та навички» [9] до «ПК7. Здатність до організації та проведення позанавчальної роботи здобувачів освіти географічного, краєзнавчого, туристського або іншого фахового спрямування» [9].

У «Проекті Стандарту...» означено 14 загальних програмних результатів навчання і сім спеціальних для предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія). З-поміж останніх варто виокремити ПРН6: «Демонструє володіння спеціалізованими уміннями та навичками розв'язання проблем сучасної географічної науки, педагогіки, психології, методики навчання географії, які є необхідними для проведення наукових досліджень, провадження інноваційної наукової та педагогічної діяльності» [9], що відображає вимогу часу до провадження інноваційної діяльності у закладах середньої та фахової передвищої освіти. Остання виходить за межі предметної спеціальності, націлена на міжпредметні зв'язки, потребує ґрунтовного розвитку м'яких навичок здобувачів освіти [8], а відповідно збалансованого набору освітніх компонент ОПП, які можуть забезпечити їх формування.

При розробці ОПП з предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) потрібно враховувати положення «Професійного стандарту Вчителя закладу загальної середньої освіти» (2020) [10]: загальні компетентності (ЗК01-ЗК.05), трудові функції (навчання учнів предметів, партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу, участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища, управління освітнім процесом, безперервний професійний розвиток), професійні компетентності, знання, уміння, навички. Їхнє набуття та формування має бути забезпечено нормативними освітніми компонентами ОПП.

Необхідність оновлення ОПП підготовки вчителя географії означена в «Хартії географічної освіти» (2016): «Вчителі географії мають бути спеціалістами в галузі як суспільної так і фізичної географії, щоб мати змогу інтегрувати різні аспекти дисципліни в початковій і старшій школі» [11, р. 12]; «Порівняння стандартів географічної освіти і навчальних програм з географії у різних державах і створення можливостей для організації міжнародного обміну викладачів необхідно заохочувати з метою поширення знань, навичок і цінностей, які є базовими для географічної освіти» [11, р. 12].

У «Концепції розвитку педагогічної освіти» (2018) наголошено на необхідності «переосмислення змісту освіти на користь зростання частки міжпредметної і міжгалузевої інтеграції знань, яка є можливою лише на основі переходу від знання фактів до розвитку компетентностей» [12]. Означено в «Концепції...» вимоги до обсягу педагогічної практики у структурі ОПП: «Обов'язковою складовою освітнього процесу підготовки здобувача вищої або фахової передвищої освіти до педагогічної професії є безперервна педагогічна практика. Для виконання цього ключового завдання обсяг практичної підготовки має складати не менше 30 кредитів (включно з магістерським дослідженням) у межах обов'язкової частини магістерських програм. [...] Не менше половини обсягу практичної підготовки має бути відведено для проходження виробничої практики із самостійним виконанням професійних завдань» [12].

На оновленні ОПП наголошено у «Візії майбутнього освіти і науки України» (2023), де операційною ціллю 2.4 вищої освіти означено: «наукові дослідження та інновації визначають зміст і розвиток освітніх програм і сприяють підвищенню позицій українських ЗВО у світових рейтингах», а операційною ціллю 3.1 середньої освіти — «педагоги готові до впровадження сучасних освітніх практик відповідно до концепції НУШ та викликів сьогодення» [13].

Прикладом освітньої програми, що у руслі провадження освітнього менеджменту в географії оновлена у Львівському університеті відповідно до вимог «Проекту Стандарту ...» [9] є «Середня освіта (Географія)» другого (магістерського) рівня вищої освіти (гарант ОПП – проф. Мирослав Дністрянський) [14]. Це ОПП об'ємом 90 кредитів ЄКТС, тривалістю

навчання – 1 рік 4 місяці. Її нормативний блок сформований 15 освітніми компонентами загальним обсягом 66 кредитів; вибірковий блок містить вісім освітніх компонентів обсягом 24 кредити ЄКТС (табл. 1).

Таблиця 1

*Перелік освітніх компонентів ОПП Середня освіта (Географія)
другого (магістерського) рівня вищої освіти*

Код н/д	Компоненти навчальної програми	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
1. Обов'язкові компоненти ОПП			
1.1. Цикл загальної підготовки			
ОК 1	Методика науково-педагогічних досліджень	3	Екзамен
ОК 2	Освітній менеджмент в географії	3	Екзамен
ОК 3	Міждисциплінарний підхід у навчанні географії в школі	3	Екзамен
ОК 4	Актуальні проблеми освітнього процесу у сучасній школі	4	Екзамен
ОК 5	Педагогічна майстерність	3	Екзамен
Загальний обсяг компонент циклу		16 кредитів	
1.2. Цикл професійної та практичної підготовки			
ОК 6	Інформаційні технології на заняттях з географії	3	Екзамен
ОК 7	Інновації в географічній освіті (<i>англ. мова</i>)	4	Екзамен
ОК 8	Сучасні проблеми навчання географії України у школі	4	Екзамен
ОК 9	Географічна термінологія в шкільній освіті	3	Залік
ОК 10	Позакласна робота вчителя географії	3	Залік
ОК 11	Магістерський семінар	3	Залік
ОК 12	Курсова робота	3	диф. залік
ОК 13	Практика: Навчально-педагогічна	12	диф. залік
ОК 14	Практика: Педагогічно-стажувальна	6	диф. залік
ОК 15	Кваліфікаційна (магістерська) робота	9	захист
Загальний обсяг компонент циклу		50 кредитів	
Загальний обсяг обов'язкових компонент:		66 кредитів	
2. Вибіркові компоненти ОПП			
2.1. Компоненти вільного вибору студента			
2.1.1. Цикл загальної підготовки			
ВК 1	Дисципліна вільного вибору	3	Залік
Загальний обсяг вибіркового компонент циклу		3 кредити	
2.1.2. Цикл професійної і практичної підготовки			
ВК 2-ВК.7	Вибіркова дисципліна	3 x 6	Залік
Загальний обсяг вибіркового компонент циклу		21 кредит	
Загальний обсяг вибіркового компонент:		24 кредити	
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОПП		90 кредитів	

Укладено за: [14].

ОПП містить фахові, предметні та інтегральні освітні компоненти, вивчення яких сприяє набуттю здобувачами освіти загальних і фахових

компетентностей ОПП, засвоєння програмних результатів навчання. До фахових освітніх компонентів доцільно віднести «Актуальні проблеми освітнього процесу у сучасній школі», «Педагогічна майстерність», «Курсова робота», «Практика: Навчально-педагогічна», «Практика: Педагогічно-стажувальна», «Кваліфікаційна (магістерська) робота», «Позакласна робота вчителя географії» (табл.1.); до інтегральних — «Методика науково-педагогічних досліджень», «Освітній менеджмент в географії», «Міждисциплінарний підхід у навчанні географії в школі», «Інновації в географічній освіті», «Сучасні проблеми навчання географії України у школі», «Географічна термінологія в шкільній освіті»; до предметних — «Інформаційні технології на заняттях з географії». Вибіркові освітні компоненти представлені як інтегральними так і предметними компонентами.

У процесі оновлення (2023 рік у порівнянні з 2022 р.) ОПП зазнала якісних і кількісних змін.

Відбулося зменшення обсягу нормативних освітніх компонентів цикл загальної підготовки: ОК.1. «Методика науково-педагогічних досліджень» (з 5 (150 год) до 3 кредитів (90 год.) за рахунок зменшення обсягу самостійної роботи (з 102 год до 42 год)); ОК.2. «Освітній менеджмент в географії» (з 5 (150 год) до 3 кредитів (90 год.) за рахунок зменшення обсягу самостійної роботи); ОК.3. «Міждисциплінарний підхід у навчанні географії в школі» (з 5 до 3 кредитів за рахунок зменшення обсягу самостійної роботи); ОК.4. «Актуальні проблеми освітнього процесу у сучасній школі» — запроваджений новий ОК (4 кредити, 120 год); ОК.5. «Педагогічна майстерність» (зменшено обсяг ОК з 4 кредитів до 3 кредитів).

Змін зазнали ОК циклу професійної і практичної підготовки: ОК.6. «Інформаційні технології на заняттях з географії» (зменшено обсяг ОК з 4 до 3 кредитів); ОК.7. «Інновації в географічній освіті» (англ. мовою) — зменшено обсяг аудиторних годин за рахунок скорочення обсягу на 8 год лекцій і на 4 год практично-семінарських занять, збільшено на 12 год обсяг самостійної роботи. Загальний обсяг курсу залишено без змін — 4 кредити (120 год), форма контролю - екзамен у 2 семестрі; ОК.8. «Сучасні проблеми навчання географії України у школі» — уточнено назву ОК — в ОПП 2022 р. було «Сучасні проблеми навчання географії України у вищій і середній школі», зменшено обсяг ОК (з 5 до 4 кредитів), викладання ОК перенесено з 3 семестру в 2, змінено підсумкову форму контролю з заліку на екзамен; ОК.9. «Географічна термінологія в шкільній освіті» — уточнено назву ОК (було «Наукова термінологія в географічній освіті»), практично вдвічі скорочено обсяг ОК (з 5 до 3 кредитів); ОК.10. «Позакласна робота вчителя географії» — уточнено назву ОК, скорочено обсяг з 5 до 3 кредитів, змінена структура курсу — скорочено на 16 год обсяг лекцій, практично вдвічі

зменшено обсяг самостійної роботи (з 102 год до 58 год), семестр викладання та форма звітності ОК не змінено; ОК.11. «Магістерський семінар» — запроваджено новий ОК обсягом 3 кредити (90 год), 32 год практично-семінарських занять, 58 год самостійної роботи, форма звітності — залік у 3 семестрі; ОК.12. «Курсова робота» (обсяг ОК і форма та семестр звітності не змінено); ОК.13. «Практика: Навчально-педагогічна» — ОК внесено на заміну ОК ОПП 2022 р. «Практика: Виробнича (організаційно-краєзнавча)», вдвічі збільшено обсяг ОК (з 6 до 12 кредитів). ОК.14. «Практика: Педагогічно-стажувальна»: уточнено назву ОК ОПП 2022 р. «Практика: Педагогічна»; ОК.15. «Кваліфікаційна (магістерська) робота» — форма і семестр звітності, обсяг ОК не змінено.

Загалом, по нормативним навчальним дисциплінам: кількість ОК збільшено з 9 до 10 за рахунок запровадження нового ОК «Магістерський семінар». Якісні зміни пов'язані з уточнення назв ОК, зокрема «Сучасні проблеми навчання географії України у школі», «Географічна термінологія в шкільній освіті», «Позакласна робота вчителя географії», «Практика: Навчально-педагогічна».

Загальний обсяг ОК нормативного блоку ОПП 2023 р. залишився без змін — 66 кредитів (1980 год); змін зазнав розподіл між циклами загальної і професійної та практичної підготовки (обсяг ОК циклу професійної і практичної підготовки зріс на 6%) — було 19 кредитів (570 год) і 47 кредитів (1410 год), стало 16 кредитів (480 год) і 50 кредитів (1500 год).

На 5,7% збільшився обсяг аудиторних годин нормативних ОК: 416 год в ОПП 2022 р. проти 440 год в ОПП 2023 р. Збільшення відбулося за рахунок зростання обсягу практично-семінарських годин (192 год в ОПП 2023 р. проти 144 год в ОПП 2022 р.). Водночас обсяг лекцій скорочено на 8,8% - з 272 год до 248 год.

Обсяг годин самостійної роботи нормативної частини суттєво не змінився (скоротився на 1,6%): 1540 год в ОПП 2023 р. проти 1564 год в ОПП 2022 р.

Змін зазнала, через запровадження нової ОК «Магістерський семінар» структура розподілу годин між блоками циклу загальної і професійної та практичної підготовки: було в ОПП 2022 р. Цикл загальної підготовки - 112 год лекцій, 64 год практично-семінарських годин, 394 год самостійної роботи, Цикл професійної та практичної підготовки - 160 год лекцій, 80 год практично-семінарських занять, 1170 год самостійної роботи; стало в ОПП 2023 р. - 152 год, 88 год, 240 год (цикл загальної підготовки) і 96 год, 104 год, 1300 год (цикл професійної та практичної підготовки) відповідно.

За формами звітності: на 60% збільшено кількість екзаменів (з 5 до 8), скорочено на одну форму контролю кількість заліків (з 6 до 5).

Через введення нового ОК, зміни семестрів викладання ОК та внутрішнє переструктурування аудиторних годин ОК змінено тижневе навантаження у блоці нормативних ОК (за семестрами): було 9/8/18 в ОПП 2022 р., стало 14/10/12 в ОПП 2023 р.

За рекомендацією стейкхолдерів в ОПП 2023 р. відмовилися від блоків вибіркових дисциплін циклів професійної і практичної підготовки, які були присутні в ОПП 2022 р. (блок вибіркових дисциплін «Фізична географія», «Економічна і соціальна географія», «Географія України»). Оскільки вони не відповідали критерію вільного вибору дисциплін, а були дисциплінами у блоках вибору. Натомість з двох позицій до семи розширено перелік власне блоку вибіркових дисциплін. Також збільшено з 2 до 3 дисциплін у кожному блоці вибору.

Кількість кредитів та загальна кількість годин, відведена на вибіркову складову не змінилася (24 кредити, 720 год). За рахунок перенесення вибіркових дисциплін з 2 у 3 семестр викладання, скоротився обсяг (на 1/3) аудиторних годин вибіркових освітніх компонентів: з 304 год в ОПП 2022 р. до 208 год в ОПП 2023 р. Реструктуризація освітнього процесу зумовила збільшилася на 23% кількість годин відведених на самостійну роботу студентів: з 416 год в ОПП 2023 р. до 512 год в ОПП 2023 р.

Кардинальних якісних змін зазнав і перелік вибіркових освітніх компонентів ОПП 2023р. Уточнено назву освітніх компонентів: «Сучасна географічна освіта і наука» (було: «Проблеми географії освіти і науки»), «Геополітичні проблеми України» (було: «Суспільно-географічна глобалістика»), «Геоматика в шкільній освіті» (було «ГІС і ДЗЗ для середньої освіти»), «Топоніміка України для середньої школи» (було «Топоніміка України для середньої і вищої школи»), «Проблеми навчання природничої географії у школі» (було: «Методика викладання фізичної географії») та ін.

Запроваджено нові освітні компоненти у блоці вибіркових навчальних дисциплін: «Географічні карти й атласи у шкільній освіті», «Постаті українського землезнання», «Сучасні концепції географії людини», «Математико-статистичний метод у шкільній географії», «Геоурбаністика у шкільній освіті», «Природнича спадщина ЮНЕСКО», «Проектна діяльність в шкільній географії», «Геоісторична компонента в шкільній освіті», «Проблеми зміни клімату».

Запровадження нових та трансформація змісту й назви існуючих вибіркових освітніх компонентів посилять програмні результати та загальні й фахові компетентності набуття яких передбачено ОПП 2023 р.

Висновки. Процес оновлення ОПП є вимогою часу. Для ОПП предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) оновлення зумовлено розробкою нового Проекту Стандарту, впровадженням НУШ у

середню школу, трансформацією світового освітнього ринку. Подальших досліджень потребують зміни в ОПП пов'язані з посиленням безпекової складової освітнього процесу, подолання освітніх втрат у середній і вищій школі, впровадженням елементів дуальної та неформальної освіти.

Література:

1. Мальчикова, Д.С., Молікевич, Р.С., Захаров, О.О., Борис, У.З. Освітні програми підготовки вчителів географії: зміст, структура, реалізація автономії університетів // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Географічні науки. 2022. №17. С. 62-72. <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2022-17-6>.
2. Захаров О.О. Аналіз компетентностей в освітніх програмах предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) як складової фахової підготовки // Магістерські студії. Альманах. Вип. XXII. Херсон. ХДУ. С. 339-342.
3. Мальчикова Д.С. Професійна підготовка вчителів географії у контексті освітніх реформ і викликів глобалізації // Географічна наука та освіта: від констатації до конструктивізму: зб. наук. праць. Київ, 2018. С. 225-227.
4. Лук'янова Л.Б., Вовк М.П., Соломаха С.О., Грищенко Ю.В. Практична підготовка майбутніх педагогів у закладах вищої педагогічної освіти: українські реалії і перспективи: наук.-аналіт. доповідь / за ред. Н.Г. Ничкало. Київ-Чернівці, 2023. 80 с.
5. Нестуля С., Кононець Н. Сучасні методологічні підходи до розробки освітньої програми підготовки магістрів «Педагогіка вищої школи» // Вища школа. 2020. №9. 25-38.
6. Біланюк В., Котик Л. «Освітній менеджмент в географії»: до актуальності викладання курсу // Географічна освіта і наука: виклики і поступ: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 140-річчю географії у Львівському університеті/ відповід. редактори: В. Біланюк, Є. Іванов. Львів: Простір-М, 2023. Т. 1. С. 141-147.
7. Біланюк В., Котик Л. Навчальна дисципліна «Освітній менеджмент в географії» у системі підготовки магістрів освіти // Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 8 (14). С. 737-750. [doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8\(14\)-737-750](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8(14)-737-750)
8. Котик Л. Формування м'яких навичок здобувачів освіти у рамках навчального курсу «Глобальні проблеми людства» // Професор Ольга Заставецька — вчена, педагог, організатор географічної науки (до 70-ої річниці від дня народження вченої): зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 313-319.
9. Стандарт вищої освіти України другий (магістерський) рівень, галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка, спеціальність 014 Середня освіта (Проект), 2023. [https://mon.gov.ua/app.media.2023/03/20](https://mon.gov.ua/app/media.2023/03/20)
10. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», 2020. https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf.
11. International Chapter on Geographical education. 2016. https://www.igu-cge.org/wp-content/uploads/2019/03/IGU_2016_eng_ver25Feb2019.pdf.
12. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти» № 776 від 16.07.2018 р. <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.
13. Візія майбутнього освіти і науки України, 2023. <https://mon.gov.ua/ua/viziya>.
14. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (географія)» другого (магістерського) рівня вищої освіти. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2023. https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/OPP-014_07-master-2023.pdf.

References:

1. Malchykova, D.S., Molikeyvych, R.S., Zakharov, O.O., Borys, U.Z. (2022). Osvitni prohramy pidhotovky vchyteliv heohrafii: zmist, struktura, realizatsiia avtonomii universytetiv [Educational programs of geography teacher's training: content, structure, implementation of university autonomy]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya Heohrafichni nauky*. 17. 62-72. <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2022-17-6>. [in Ukrainian].
2. Zakharov, O.O. (2022). Analiz kompetentnostei v osvitnikh prohramakh predmetnoi spetsialnosti 014.07 Serednia osvita (Heohrafiia) yak skladovoi fakhovoi pidhotovky [Analysis of competences in educational programs of subject specialty 014.07 Secondary education (geography) as a component of professional training]. *Mahisterski studii. Almanakh*. Vyp. XXII. Kherson. KhDU. 339-342. [in Ukrainian].
3. Malchykova, D.S. (2018). Profesiina pidhotovka vchyteliv heohrafii u konteksti osvitnikh reform i vyklykiv hlobalizatsii [Professional training of geography teachers in the context of educational reforms and challenges of globalization]. *Heohrafichna nauka ta osvita: vid konstatatsii do konstruktyvizmu: zb. nauk. prats.* Kyiv. 225-227. [in Ukrainian].
4. Lukianova, L.B., Vovk, M.P., Solomakha, S.O., Hryshchenko, Yu.V. (2023). Praktychna pidhotovka maibutnikh pedahohiv u zakladakh vyshchoi pedahohichnoi osvity: ukraïnski realii i perspektyvy: nauk.-analit. dopovid [Practical Training of Future Teachers in Higher Pedagogical Education Institutions: Ukrainian Realities and Prospects: Scientific and Analytical Report]. za red. N.H. Nychkalo. Kyiv-Chernivts. 80. [in Ukrainian].
5. Nestulia, S., Kononets, N. (2020). Suchasni metodolohichni pidkhody do rozrobky osvitnoi prohramy pidhotovky mahistriv «Pedahohika vyshchoi shkoly» [Modern Methodological Approaches to the Development of the Master's Degree Programme in Higher Education Pedagogy]. #9. 25-38. [in Ukrainian].
6. Bilanyuk, V., Kotyk, L. (2023). «Osvitnii menedzhment v heohrafii»: do aktualnosti vykladannia kursu [«Educational Management in Geography»: on the relevance of teaching the course]. *Heohrafichna osvita i nauka: vyklyky i postup: materialy mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii, prysviachenoï 140-richchiu heohrafii u Lvivskomu universyteti*. Lviv: Prostir-M, T. 1, 141-147. [in Ukrainian].
7. Bilanyuk, V., Kotyk, L. (2023). Navchalna dystsyplina «Osvitnii menedzhment v heohrafii» u systemi pidhotovky mahistriv osvity [Academic discipline "Educational Management in Geography" in the system of training masters of education]. *Aktualni pytannia u suchasniï nauksï*. # 8(14). С. 737-750. [doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8\(14\)-737-750](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8(14)-737-750). [in Ukrainian].
8. Kotyk, L. (2023). Formuvannia miakykh navychok здобувачив osvity u ramkakh navchalnoho kursu «Hlobalni problemy liudstva» [Formation of soft skills of students in the course «Global issues of humanity»]. *Profesor Olha Zastavetska — vchena, pedahoh, orhanizator heohrafichnoi nauky (do 70-oi richnytsi vid dnia narodzhennia vchenoi): zb. materialiv Vseukraïnskoi nauk.-prakt. konf. Ternopil: TNPU im. V. Hnatiuka, 313-319*. [in Ukrainian].
9. Standart vyshchoi osvity Ukrainy druhyi (mahisterskyi) riven, haluz znan 01 Osvita/Pedahohika, spetsialnist 014 Serednia osvita (Proekt) (2023). [Standard of Higher Education of Ukraine second (master's) level, field of knowledge 01 Education/Pedagogy, speciality 014 Secondary Education (Project)]. Retrieved from <https://mon.gov.ua.app.media.2023/03/20>. [in Ukrainian].
10. Profesiinyi standart za profesiïamy «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovoï osvity (z diplomom molodshoho spetsialista)» (2020). [Professional standard for the professions «Primary school teacher of a general secondary education institution», «Teacher of a general secondary education institution», «Teacher of primary education (with a junior specialist diploma)»]. Retrieved from https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf. [in Ukrainian].

11. International Chapter on Geographical education (2016). Retrieved from https://www.igu-cge.org/wp-content/uploads/2019/03/IGU_2016_eng_ver25Feb2019.pdf/

12. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro zatverdzhennia Kontseptsii rozvytku pedahohichnoi osvity» № 776 vid 16.07.2018 r [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On Approval of the Concept of Teacher Education Development» No. 776 of 16.07.2018]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>. [in Ukrainian].

13. Viziiia maibutnoho osvity i nauky Ukrainy [A vision of the future of education and science in Ukraine] (2023). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/viziya> [in Ukrainian].

14. Osvitno-profesiina prohrama «Serednia osvita (heohrafiia)» druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity (2023). [Educational and professional programme «Secondary Education (Geography)» of the second (master's) level of higher education]. Lviv: LNU im. I. Franka. Retrieved from https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/OPP-014_07-master-2023.pdf. [in Ukrainian].

Журнал
«Актуальні питання у
сучасній науці»

(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка»,
Серія «Державне управління», Серія «Техніка»,
Серія «Історія та археологія»)

Випуск № 9(15) 2023

Підписано до друку: 11.09.2023 р.
Формат 60x90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2.

Видавець:
ФОП Жукова Ірина Віталіївна Свідоцтво серія ДК №7425 від 09.08.2021 р.,
02217, м. Київ, пр. Маяковського Володимира, буд. 4-В, кв. 10

Підготовлено рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл.,
м. Київ, вул. Льва Толстого, 63
e-mail: gotoprint@gmail.com